

Artike1

Samenwerking zorg en onderwijs, hoe doen we dat?

**Geschreven door: Maike Westland
Datum: 18-06-'07**

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	Blz. 2
Inleiding	Blz. 3
Begripbepaling	Blz. 4
Samenwerkingsverbanden, ze zijn er!	Blz. 8
• 't Gooi is aan zet	Blz. 8
○ Het is in zicht	Blz. 8
○ Groep binnen school	Blz. 9
• Juf binnen school	Blz. 11
• De zorg komt naar je toe	Blz. 12
• Een juf én een begeleider	Blz. 13
Wetgeving	Blz. 14
• MINVWS, hebben we er wat aan?	Blz. 14
• MINOCW, wat moeten we ermee?	Blz. 15
• Leerrecht?	Blz. 15
○ Een stap in de goede richting	Blz. 16
○ Geen garanties	Blz. 16
Begeleider, juf, of???	Blz. 17
Conclusie	Blz. 18
Referentielijst	Blz. 20

Inleiding

“Gewoon waar kan, speciaal waar nodig”, een veel gehoorde term binnen de hedendaagse hulpverlening aan mensen met een beperking. Dit vertaalt zich terug in onderwijs.

Steeds meer geluiden zijn te horen over invoering van inclusief onderwijs.

Over inclusief onderwijs is veel beschreven, er zijn vele voorstanders.

Op dit moment komen er steeds meer samenwerkingsverbanden op tussen instellingen voor basisonderwijs en kinderdagcentra. Dit kan gezien worden als de voorloper van inclusief onderwijs, of een tussenvorm ervan.

Over deze samenwerkingsverbanden is helaas weinig geschreven. Bij de overheid is weinig informatie te vinden over dit tamelijk nieuwe fenomeen. Ook de instellingen zelf schrijven weinig of niet over dit onderwerp. Richtlijnen voor de samenwerking zijn belangrijk, het is de leidraad voor het vormgeven van de samenwerkingsverbanden. Er moeten duidelijke, landelijke richtlijnen zijn om zorg en onderwijs zo optimaal mogelijk te laten aansluiten.

Met dit artikel wordt onderzoek gedaan naar de samenwerkingsverbanden in Nederland. Dit vertaalt zich terug in de hoofdvraag van het artikel:

“Wat kan er verbeterd worden aan de richtlijnen die zijn opgesteld voor de samenwerkingsverbanden tussen kinderdagcentra en instellingen voor basisonderwijs en hoe zouden die vormgegeven moeten worden?”

De doelgroep waarover geschreven wordt, zijn kinderen met een verstandelijke en/of een meervoudige beperking.

Vorig jaar heb ik mijn derdejaars stage voldaan binnen Kinderdagcentrum de Boemerang op de observatiegroep. Vanuit die observatiegroep stroomden twee kinderen door naar het basisonderwijs. Eén naar het reguliere basisonderwijs en de ander naar speciaal onderwijs. Ik heb hierin de weg kunnen zien die er gelopen moet worden om een kind vanuit het KDC naar school te kunnen laten gaan.

Ik vond dit erg interessant om mee te maken en mijn interesse naar het begrip “inclusief onderwijs” was geboren.

Nadat ik allerlei vakbladen had aangevraagd, viel mijn oog op het artikel “Meedraaien op de gewone school” in het vakblad Markant van februari 2007.

Hierin is te lezen dat in de praktijk de richtlijnen voor onderwijs en zorg nog niet op elkaar zijn afgestemd.

Dus hoe is het eigenlijk gesteld met de richtlijnen voor samenwerking tussen zorg en onderwijs?

In deze inleiding passeerden een aantal begrippen de revue. Hier wordt aan het begin van het artikel bij stilgestaan.

Daarna zullen een aantal voorbeelden van instellingen die samenwerkingsverbanden hebben opgericht aan het licht komen. Daarin zullen de richtlijnen die zij hanteren en de verbeteringen die deze behoeven besproken worden.

Vervolgens zal de overheid aan bod komen. Wat zegt de overheid over de richtlijnen?

Hierin opgenomen is de wetgeving die op de samenwerkingsverbanden van toepassing is.

Daarna zal de functie van de SPH'er binnen de samenwerking beschreven worden, waarna het artikel afgesloten zal worden met de conclusie.

Begripsbepaling

Binnen het artikel zal een aantal begrippen de revue passeren. Deze begrippen verdienen uitleg. Ze komen voor in de voorbeelden van samenwerkingsverbanden.

Kinderdagcentrum

Een kinderdagcentrum is een vorm van dagbesteding voor kinderen met een verstandelijke of meervoudige beperking. Deze kinderen kunnen niet naar de reguliere opvang of basisschool gaan. De leeftijd van de kinderen die naar een kinderdagcentrum gaan, ligt meestal tussen de drie en de achttien jaar. Naast de dagbesteding, kan het kind binnen het centrum extra hulp en begeleiding ontvangen van bijvoorbeeld een orthopedagoog, logopedist, ergotherapeut, creatief therapeut en een fysiotherapeut. Een kinderdagcentrum kan onderdeel zijn van een instelling op het gebied van zorgverlening aan mensen met een beperking.

Ambulante begeleiding

Vanuit de instelling kan ambulante begeleiding verzorgd worden. Ambulante begeleiding is een voorziening waardoor kinderen met een beperking volledig of een aantal dagdelen onderwijs kan volgen binnen een reguliere basisschool. De begeleiding bestaat bijvoorbeeld uit het helpen van ouders bij de schoolkeuze, voorlichting geven over de problematiek van het kind, individueel werken met de leerling, coördineren van de zorg voor het kind. Voor deze begeleiding is een indicatie nodig via het CIZ.

Indicatie

Via het Centrum Indicatie Zorg (CIZ) kan een indicatie voor ambulante begeleiding worden aangevraagd.

Het CIZ is de poortwachter voor publiek gefinancierde zorg. Als onafhankelijke organisatie beoordeelt het CIZ of een cliënt voor zorg in aanmerking komt. Met het indicatiebesluit van het CIZ kan worden gegaan naar het zorgkantoor. Het zorgkantoor regelt vervolgens dat de zorg verleend wordt, waar recht op is.

De Commissie voor Indicatiestelling (CvO) is er voor het onderwijs. De CvO is een selectieorgaan voor leerlinggebonden financiering. Volgens de Wet op de leerlinggebonden financiering mag een leerling die aangewezen is op een school voor speciaal onderwijs, daar alleen naartoe als de commissie voor indicatiestelling daarover een uitspraak heeft gedaan. De commissie onderzoekt de leerling niet zelf, maar bekijkt de gegevens van een leerling en beslist op basis daarvan of deze leerling in aanmerking komt voor leerlinggebonden financiering, ook wel 'Rugzak' genoemd.

Zorgkantoor

De uitvoering van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) is in handen van de zorgkantoren in de verschillende regio's.

Het zorgkantoor heeft een aantal taken:

- De klant informatie geven over AWBZ-zorg, vaststellen of de zorgvrager verzekerd is, vaststellen en innen van de eigen bijdrage.
- Het regionaal zorgbeleid: beleidsplan opstellen, zorg contracteren, overleg voeren met partijen.
- De eigen bedrijfsvoering, adequate registratie, adequate administratie.

Regulier basisonderwijs

Het regulier basisonderwijs is bedoeld voor kinderen van vier tot en met twaalf jaar. Vanaf vijf jaar heeft het kind een leerplicht. Dit betekent dat het kind ingeschreven moet staan bij een school en daar onderwijs moet volgen. Deze plicht geldt tot het zestiende jaar. Alle reguliere scholen bieden in principe hetzelfde basisonderwijs aan.

Speciaal basisonderwijs

Het speciaal basisonderwijs is bestemd voor kinderen die door leer- of gedragsproblemen, vanwege lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke handicaps of door gedragsstoornissen, geen regulier onderwijs kunnen volgen.

Samenwerkingsverband

Binnen dit artikel worden de samenwerkingsverbanden tussen kinderdagcentra en instellingen voor basisonderwijs besproken. Met deze samenwerkingsverbanden wordt bedoeld dat een kinderdagcentrum met een basisschool een verbond heeft opgesteld. Dit kan betekenen dat een aantal kinderen van het kinderdagcentrum onderwijs volgt binnen de basisschool. Het kan ook betekenen dat docenten van de basisschool een dagdeel of meer les geven binnen het kinderdagcentrum. Deze samenwerkingsverbanden kunnen dus op verschillende manieren vormgegeven worden. Voorbeelden van samenwerkingsverbanden zijn: een brede school, een groep van een kinderdagcentrum binnen een school en inclusief onderwijs.

Richtlijnen

Binnen dit artikel wordt met richtlijnen, de leidraad voor het vormgeven van de samenwerkingsverbanden bedoeld. Hoe zijn deze richtlijnen vormgegeven? Wat gaat er goed? Wat gaat er minder goed? Welke verbeteringen worden aangestipt?

Brede school

Een brede school is een samenwerkingsverband tussen instellingen die zich bezighouden met kinderen. Het doel is de ontwikkelingskansen van de kinderen vergroten. Een ander doel kan het aansluiten van opvangmogelijkheden zijn. De participanten kunnen bestaan uit onderwijs, kinderdagopvang, dagbesteding, welzijn, sport, cultuur, maar ook andere instellingen kunnen onderdeel zijn.

Groep van een kinderdagcentrum binnen een school

Bij een aantal kinderdagcentra is er een groep geplaatst binnen een basisschool. Dit betekent dat de groep z'n eigen groepsbegeleiding, vanuit het kinderdagcentrum, heeft. Ook heeft de groep z'n eigen dagprogramma. Wel is het mogelijk om een aantal activiteiten gezamenlijk te ondernemen. Gedacht kan worden aan samen buiten spelen en samen kerst vieren.

Inclusief onderwijs

In de “Van Dale” staat beschreven:

Inclusief: eronder begrepen, met inbegrip van => *inbegrepen, inclus;* <=> *exclusief.*

Inclusie: insluiting <=> *exclusie*

Inclusief onderwijs is opgebouwd vanuit de volgende grondgedachte¹:

Een school is een plek waar:

Iedereen welkom is om bij te dragen aan het doel van de school

Iedereen wordt gezien als een mens met waarde

Alle leerlingen en volwassenen elkaar ondersteunen en actief leren

Het collectief inclusief, een collectief aan organisaties dat zich gezamenlijk tot doel stelt om de mogelijkheden en uitdagingen van inclusief onderwijs breed onder de aandacht te brengen, voegt toe aan het laatste punt²:

Als teken van de microsamenleving, waarin ze elkaar ondersteunen vanuit een wederzijds respect.

Binnen inclusief onderwijs is het de bedoeling om samen met ouders, volwassenen en kinderen binnen een school te werken aan een optimale en goede leerervaring op cognitief en sociaal vlak. Het onderwijs bereidt een kind voor op volwassenheid, waarbij er plaats is voor presteren, maar ook voor zaken als respect, invoelend vermogen, tolerantie en eerlijkheid.

Tien redenen voor inclusief onderwijs³

Mensenrechten

1. Alle kinderen hebben recht samen te leren.
2. Kinderen moeten niet als minderwaardig worden beschouwd of worden gediscrimineerd door te worden uitgesloten of weggestuurd omdat ze minder goed kunnen leren, of vanwege hun handicap.
3. Gehandicapte volwassenen, zichzelf beschouwend als overlevenden van het speciaal onderwijs, vragen een eind te maken aan speciale scholen.
4. Er zijn geen legitieme redenen aan te wijzen om kinderen als ze naar school gaan te scheiden. Kinderen horen bij elkaar, dat is goed voor iedereen. Ze hoeven niet tegen elkaar beschermd te worden.

Goed onderwijs

5. Onderzoek toont aan dat kinderen cognitief en sociaal beter presenteren in een geïntegreerde samenleving.
6. Er is geen onderwijs of zorg op een speciale school die niet op een reguliere school gegeven kan worden.
7. Als men wil en de extra hulp geregeld kan worden, dan is inclusief onderwijs een efficiëntere manier voor de inzet van onderwijsinspanning.

¹ Van: <http://www.inclusiefonderwijs.nl/visie.php>

² Van: <http://www.collectief-inclusief.nl/>

³ Van Den Beemt, P. (ED). (2003). Arduin, de weg naar inclusie: inclusieve samenleving ontstaat niet vanzelf. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Aanleren van sociaal gevoel

8. Segregatie maakt kinderen bang en onverschillig voor elkaar en kweekt vooroordelen.
9. Alle kinderen hebben onderwijs nodig om te leren relaties aan te gaan en zich voor te bereiden op hun plaats in de samenleving.
10. Alleen inclusie kan angsten verminderen en leidt tot vriendschappen, respect en begrip.

Om dit te kunnen beogen zijn er de volgende veronderstelling (de drie P's)⁴:

- Presentie: alle kinderen en jongeren moeten kunnen leren, en ze zijn te vinden op een school zo dicht mogelijk bij huis net als andere kinderen uit de buurt;
- Participatie: ze doen écht en volwaardig mee in de klas;
- Progressie: ze maken vorderingen.

Er wordt beoogd dat het kind in een groep binnen het regulier onderwijs opgenomen wordt. Het kind krijgt onderwijs op maat in een reguliere groep op een reguliere school, dat verzorgd wordt door een reguliere leerkracht.

⁴ Uit: Heeringa, N., Hermans, E. & Mulder, A. (2006). Gewoon in de klas: opzet voor een doorbreekproject inclusief onderwijs. Utrecht: NIZW Zorg.

Samenwerkingsverbanden, ze zijn er!

Er zijn verschillende samenwerkingsverbanden binnen Nederland te vinden. Maar hoe zijn deze vormgegeven? Wat zijn de richtlijnen en behoeven deze verbetering?

Het is duidelijk dat ze allen hun eigen opzet en richtlijnen hebben. Hieronder worden vier voorbeelden van instellingen beschreven die een samenwerkingsverband met een school hebben. Deze instelling zijn: Sherpa, de Hartekampgroep, de Driestroom en Syndion.

't Gooi is aan zet

Als eerste de instelling Sherpa. Sherpa⁵ biedt ondersteuning op het gebied van wonen, dagbesteding, vrijetijdsbesteding, (medische) zorg, kortdurende opvang en ondersteuning thuis. Uitgangspunten zijn altijd de hulpvraag en de doelen van de klant en zijn of haar ouders. Zo kan iemand 24 uur per dag zorg nodig hebben of een uur in de week begeleiding thuis willen bij het afhandelen van financiële zaken.

Binnen Sherpa werkt men met het persoonlijk ondersteuningsplan. Dit wordt opgesteld door de persoonlijk ondersteuner in nauw overleg met de klant of zijn of haar vertegenwoordiger. Belangrijk is dat dit plan telkens wordt aangepast aan de behoeftes van de klant, zodat het nauw blijft aansluiten bij zijn of haar individuele vraag.

Het is in zicht

Een samenwerkingsverband is opgezet met de directeur van de Mozarthof (school voor speciaal onderwijs), de directeur Bovenschool van Hilversum (directeur van alle openbare scholen in Hilversum), directeur Maatschappelijke Ondersteuning van Sherpa en de clustermanager Kind & Gezin van Sherpa. Dit samenwerkingsverband is kortgeleden opgestart. Op dit moment zijn de deelnemers bezig met het contact en het leren verstaan van elkaar. Wel staan ze allemaal op één lijn wat betreft: inclusie moet.

Nu is het zaak een convenant op te stellen voor inclusie, hier worden verdere afspraken over gemaakt. De richtlijnen voor het onderwijs zullen na het convenant opgesteld worden.

Want, hoe moet de integratie binnen de inclusie?

Omdat dit project in de startfase zit, zijn er nog geen richtlijnen aanwezig.

Wel heeft Cluster Kind & Gezin van Sherpa een aantal uitgangspunten:

Buurtgerichte inclusie:

Het onderwijs voor een kind of jongere met een beperking moet regulier aangeboden worden, hierbij is het belangrijk dat dit in de eigen wijk gebeurt.

Voor de integratie is het belangrijk dat het kind ook in de wijk gestimuleerd wordt tot sociale integratie door bijvoorbeeld samen spelen, op kinderfeestjes komen, etc.

Reguliere scholen moeten gestimuleerd worden om de stap te zetten het kind met een verstandelijke beperking toe te laten. Reguliere scholen moeten goed geïnformeerd worden, zodat zij de angst voorbij raken. Kinderen met een beperking hebben het volste recht om toegelaten te worden tot het regulier onderwijs. Dit sluit helemaal aan bij de richtlijnen van inclusie.

⁵ Van: <http://sherpa.org/content/Organisatie.html>

Groep binnen school

Kinderdagcentrum de Boemerang is onderdeel van Sherpa. Sinds augustus 2005 heeft dit KDC een samenwerkingsverband met basisschool de Dubbeldekker. De Boemerang⁶ is een kinderdagcentrum voor kinderen/jongeren tot 18 jaar met een ontwikkelingsachterstand als gevolg van een verstandelijke of meervoudige beperking. Ongeveer 50 kinderen en jongeren krijgen hier ondersteuning met als doel dat zij zich zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen.

Eén van de groepen, “Klein Duimpje”, is geïntegreerd in de school. De groep heeft een eigen lokaal en zijn eigen begeleiders van de Boemerang. Klein Duimpje is een groep van acht kinderen in de leeftijd van 7 tot en met 12 jaar. Ze hebben hun eigen dagprogramma, waarin een aantal activiteiten verweven zijn met kinderen van de basisschool.

Op maandag komen er twee kinderen helpen knutselen op de groep. Dit zijn meestal kinderen uit groep vijf. Ze helpen dan ook echt en zijn er voor de kinderen van Klein Duimpje.

Op dinsdag wordt één van de kinderen van de groep voorgelezen door een kind uit groep acht. Op woensdag komt er een muziektherapeut van Sherpa naar Klein Duimpje, afwisselend komen hier een aantal kleuters bij.

Ook op woensdag mogen twee kinderen van Klein Duimpje mee gymmen met één van de kleutergroepen.

Verder worden de kinderen van Klein Duimpje betrokken bij feestelijkheden van de gehele school. Een voorbeeld: met kerst waren er fakkels met glühwein en warme chocolademelk buiten op het plein. De kinderen en hun ouders werden hierbij uitgenodigd. Dus ook de kinderen van Klein Duimpje.

De enige richtlijn voor dit project is dat elk jaar geëvalueerd wordt of het project doorgang kan blijven vinden.

Aan het woord is een begeleider van de groep Klein Duimpje:

“Het is erg leuk dat er spontane reacties ontstaan tussen kinderen van de groep en de kinderen van de school. Vooral op het schoolplein is dit het geval.

Als er dingen geregeld moeten worden, bijvoorbeeld het voorleesmaatje, gaat dit vrij makkelijk.

Leerkrachten zijn enthousiast en maken ook vaak contact met de kinderen van Klein Duimpje. Voordat dit project zijn aanvang had, was er wel veel bureaucratie. Al zes jaar geleden was er het concrete idee één van de groepen van het KDC te “verhuizen” naar een school.

Er waren veel aanvragen nodig om de indicatie rond te krijgen.”

Er wordt gewerkt met verschillende collega’s op de groep Klein Duimpje, dit kan lastig zijn voor de onderlinge communicatie. Positief is wel dat er veel initiatief wordt genomen om zaken uit te zoeken en contact te hebben met de leerkrachten.

Het zou voor de kinderen van de groep fijn zijn als er meer individuele taken geregeld konden worden. Zoals het voorbeeld van het voorleesmaatje.

“Helaas past dit niet altijd in het groepsprogramma van de klassen. De dag is ook al snel vol met alles wat de kinderen van Klein Duimpje moeten.

Dat de groep Klein Duimpje niet in het gebouw van het KDC zit, is soms wel een gemis. Je hebt daar meer mogelijkheden voor activiteiten, door bijvoorbeeld het zwembad, het luchtkussen en de snoezelruimte. Daarom gaat Klein Duimpje ook elke donderdag naar het KDC toe, wat weer een dag per week gemis is voor de integratie.”

De begeleiding van Klein Duimpje loopt tegen de regelzaken aan.

⁶ Van: <http://sherpa.org/content/Boemerang.html>

“Voordat de kinderen van Klein Duimpje mee mogen doen aan een gezamenlijke activiteit van de gehele school, moet er aardig wat overlegd worden. Soms is het ook zo dat de groep dan geheel niet kan deelnemen, wat erg jammer is.”

De integratie die beoogd wordt, kan niet totaal uitgevoerd worden. De kinderen van de school hebben les en de kinderen van Klein Duimpje hebben ook hun eigen programma. Er gaat dus veel tijd zitten in het tot stand laten komen van het contact tussen de kinderen van de school en de kinderen van Klein Duimpje. Elke docent reageert hier weer anders op. Klein Duimpje zou nog meer een onderdeel van de school kunnen zijn, door de groepsleiding bijvoorbeeld bij vergaderingen over de schoolfeesten te laten zijn en ze hier ook inbreng laten hebben.

Als laatste geeft het cluster Kind & Gezin van Sherpa ambulante begeleiding aan drieëntwintig kinderen op reguliere scholen in “het Gooi”. Ambulante begeleiding biedt ondersteuning aan kinderen met een ontwikkelingsachterstand of beperking, hun ouders en beroepskrachten. Deze kinderen met een beperking kunnen onderwijs volgen met extra begeleiding, wat een goed initiatief is. Zo wordt de leerkracht niet belast en hebben de kinderen de voordelen van het onderwijs.

De juf komt naar je toe

Een andere instelling waar een samenwerkingsverband is opgezet, is de Hartekampgroep. Kinderdagcentrum De Hermelijn is hier onderdeel van. Dit KDC biedt dagbesteding aan jonge kinderen, in de leeftijd van 2-8 jaar. De Hartekampgroep biedt ondersteuning bij wonen, dagbesteding en dienstverlening voor mensen met een (verstandelijke) beperking in de regio Kennemerland en omgeving.

Er bestaat een samenwerkingsproject tussen KDC De Hermelijn en De Schelp voor ZML onderwijs. ZML staat voor zeer moeilijk lerende kinderen (IQ lager dan 60). De kinderen op De Hermelijn kunnen naast een ontwikkelingsachterstand en/of verstandelijke handicap een contactstoornis hebben. Ook kinderen die problemen hebben met prikkelverwerking of een emotionele achterstand hebben, bezoeken De Hermelijn. Indien een toekomstbeeld duidelijk is, kan de overstap naar het ZML onderwijs of een ander kinderdagcentrum gemaakt worden.

Het samenwerkingsproject werkt op de volgende manier:

Kinderen die hiervoor in aanmerking komen, kunnen deelnemen aan een onderwijsprogramma binnen De Hermelijn.

Twee keer per week komt er een leerkracht van het ZML onderwijs naar het KDC. Zij geeft de kinderen individueel en in groepjes les. De groepsleiding van het KDC verwerkt deze schoolse activiteiten in hun programma als de leerkracht er niet is.

Wat betreft de richtlijnen worden binnen de Hartekampgroep beleidsmatige beslissingen aangestuurd door de inhoud. Oftewel, het beleid wordt ontwikkeld en aangepast tijdens het werken. Het heeft alles te maken met de stelling vanuit de overheid: “alle kinderen hebben recht op onderwijs”.

Door meer samenwerking en gezamenlijke huisvesting, zouden KDC de Hermelijn en De Schelp de zorg en onderwijs graag in elkaar laten overlopen. Er kan dan gebruik gemaakt worden van de expertise en ervaring van elkaar. De kinderen van de Hermelijn krijgen dan onderwijs en zorg op maat. Voor deze samenwerking zouden de richtlijnen aangescherpt kunnen worden. Wie doet wat? Hoe kan de samenwerking verbeterd worden? Hoe kunnen de richtlijnen hiervoor opgesteld worden? Op deze vragen kan nog een antwoord komen, door met elkaar om de tafel te zitten.

Een groot probleem blijft de financiering. Op dit moment zijn er twee ministeries en dus twee aparte circuits. Hierdoor is het onduidelijk waar welk geld vandaan gehaald moet worden. De indicatie zou dus beter geregeld moeten worden. Om dit mogelijk te maken is er overleg en intensieve samenwerking van ZML(onderwijs) en KDC's (zorg) noodzakelijk.

De zorg komt naar je toe

Zorg binnen onderwijs wordt ook aangeboden binnen scholengemeenschap Mariëndael. Bij de start van het schooljaar 2004-2005 is er een nieuw initiatief gestart op basisschool Kleurenrijk in Velp. Op deze school is een klas voor kinderen met een ontwikkelingsachterstand: "Kleurenwaaier". Dit project wordt zorgvuldig ondersteund vanuit kindercentrum Dol~fijn.

Dol~fijn is onderdeel van Driestroom. De Driestroom biedt zorg en ondersteuning aan kinderen met een ontwikkelingsachterstand, een meervoudige complexe handicap of een verstandelijke beperking. Zij kunnen daar thuis, in kinderdagcentra, of op school gebruik van maken. De Driestroom ondersteunt ook ouders en adviseert medewerkers van scholen, kinderdagverblijven en andere organisaties.

Zij streeft naar een samenhangend zorg- en ondersteuningsaanbod gedurende de levensloop van het kind op weg naar zijn 20e levensjaar. Het gaat daarbij om zorg op alle levensgebieden. In Nijmegen, Elst, Arnhem en Velp begeleidt de Driestroom momenteel kinderen van 0 tot 16 jaar met een ontwikkelingsachterstand of een beperking.

Het project op de basisschool werkt als volgt:

In overleg met de leerkracht kan er in de groep op school een zorgbegeleider ingezet worden op vaste uren in de week. Het aantal uren is afhankelijk van de indicatie die hiervoor is gegeven. De zorg en ondersteuning is afhankelijk van wat het kind nodig heeft.

Zo zijn er kinderen die ondersteuning krijgen bij het gebruiken van een computer met aangepaste programma's en specifieke besturingsapparatuur.

Andere voorbeelden zijn het aanleren van fietsen, het leren van gebarentaal en het oefenen van lesstof.

Daarnaast staat één van de KDC's van Driestroom op een kindereiland. Dit betekent dat er samenwerking is met een reguliere school en met een reguliere kinderopvang op het eiland. Kinderen van de verschillende opvang en onderwijsinstellingen krijgen bijvoorbeeld samen muziek van de muziektherapeut van de Driestroom.

De specifieke zorg die een kind met een beperking nodig heeft binnen het onderwijs, wordt betaald door de AWBZ.

De richtlijnen voor zorg binnen onderwijs worden nog ontwikkeld door de Driestroom.

Er zijn een aantal dilemma's waar de zorgmedewerkers tegenaan lopen, deze worden binnenkort geëvalueerd en verwerkt in de richtlijnen. Een voorbeeld is: wat is goed voor een kind, dagopvang of onderwijs?

Wat in ieder geval verbeterd kan worden is de financiering. Volgens de Driestroom moet er meer afstemming komen wat betreft de indicatie. Men is veel tijd kwijt door administratieve rompslomp.

Elk jaar kan de financiering verschillen. Er moet een eenduidige richtlijn komen wat betreft de indicatie en de financiering.

De integratie gaat volgens de Driestroom goed. Er komt steeds meer vraag naar het volgen van onderwijs door kinderen met een verstandelijke beperking.

Zeker voor kinderen waarvan niet gedacht dat ze onderwijs zouden kunnen volgen, gaat dit goed. Voor de leerkrachten binnen het (voornamelijk) speciaal onderwijs is het positief dat er een zorgmedewerker is. Hierdoor sluiten zorg en onderwijs beter op elkaar aan.

Een juf én een begeleider

De laatste instelling die hier beschreven zal worden, is Syndion.

Syndion werkt samen met de Prinses Ireneschool voor speciaal onderwijs om meer kinderen met een handicap de mogelijkheid te bieden door te stromen naar onderwijs. Er zijn inmiddels drie speciale klassen die begeleid worden door een leerkracht van de school en een begeleider van Syndion. Zo kan de speciale begeleiding die nodig is gegeven worden en wordt er gewerkt aan bijvoorbeeld schoolse vaardigheden.

Er is één klas voor kinderen met een autistische stoornis; Triade. In de twee zogenaamde “Zorgklassen” zitten kinderen die een ontwikkelingsachterstand hebben en/of extra zorg of begeleiding nodig hebben.

Met de Prinses Ireneschool is een convenant opgesteld met betrekking tot de geleverde zorg. In het convenant zijn afspraken gemaakt over inzet van de middelen, cursussen, verdeling cliënten – begeleidsters etc. Er zijn geen schriftelijke richtlijnen. In overleg met ouders gaat Syndion het contact met school aan. Wanneer een kind met een rugzak naar school gaat, krijg je te maken met de regelgeving. Vanuit de zorgkant wordt zorg in onderwijs aangeboden. Wanneer een school wilt samenwerken, zorgen de ouders voor een indicatie. Vanuit Syndion kan er geholpen worden bij de aanvraag van een indicatie.

Per kind is er 3 á 4 keer per jaar een groot overleg, dan wordt alles doorgesproken en worden de afspraken per kind op papier gezet.

Omdat elke school en elk kind anders is, is er geen sprake van ‘de richtlijnen’.

Wel wordt vanuit Syndion gewerkt volgens een bepaald traject. Wanneer een school open staat en zelf al werkt met kinderen met een rugzak dan gaat het soepel. Wanneer een school voor het eerst met een rugzakkind aan de slag gaat, komen er verschillende gesprekken. Het is sterk afhankelijk van de houding van de school. Ondanks alle regelgeving vanuit het onderwijs, is het mogelijk dat een school een kind kan weigeren.

Vanuit de zorg van Syndion mag er geen onderwijskundige begeleiding gegeven worden, maar wel ondersteunende begeleiding, persoonlijke verzorging en verpleging. In het handelingsplan van het kind wordt daar een duidelijke verdeling in gemaakt.

Ook hier is de discussie wat betreft de indicatiestelling. De regelgeving vanuit de overheid is te vaag, door de twee verschillende ministeries waar men mee te maken krijgt.

Per school is er elk jaar de discussie of het project doorgang kan blijven vinden.

In plaats van per hele school te kijken, kan er beter naar het kind gekeken worden. Is het haalbaar voor het kind om op school te blijven? Welke meerwaarde heeft het voor het kind en voor de klas? Deze vragen kunnen elk jaar geëvalueerd worden, met onderwijs en zorg, zodat daar de indicatie op afgestemd kan worden.

Wetgeving

MINVWS, hebben we er wat aan?

Wat doet het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor de zorg?

VWS⁷ stimuleert dat zorgverleners en voorzieningen goed met elkaar samenwerken. Dit maakt de zorg efficiënter en voorkomt dat mensen in een doolhof van zorg terechtkomen. Ook wil het ministerie bevorderen dat de zorg dichtbij mensen thuis wordt geboden.

De Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten wordt aangeboden. De AWBZ is een volksverzekering voor ziektekostenrisico's waar je je niet individueel voor kunt verzekeren. De AWBZ wordt uitgevoerd door de zorgverzekeraars via de verschillende zorgkantoren. Vanuit de AWBZ kan bijvoorbeeld de zorgverlening aan mensen met een verstandelijke beperking betaald worden.

Om in aanmerking te komen voor de AWBZ, is een indicatie nodig vanuit het CIZ. Hoe deze indicatie is geregeld bij extra zorg binnen het onderwijs, is niet duidelijk.

Naast de AWBZ bestaat het Persoonsgebonden Budget (PGB). Dit is een geldbedrag dat iemand ontvangt om zelf zijn of haar zorg mee te kopen. Met dit geld kiezen mensen zelf een hulpverlener. Het recht op deze zorg staat vastgelegd in de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.

Rondom het PGB heerst veel bureaucratie. Er moeten vele lijsten ingevuld worden om het recht op zorg te kunnen verantwoorden. Daarnaast zijn de richtlijnen voor het inkopen voor zorg niet duidelijk.

Daarnaast is op de site van het VWS te lezen:

VWS streeft ernaar dat mensen met beperkingen zelfstandig kunnen deelnemen in de samenleving.

Inclusief beleid is beleid waarbij rekening is gehouden met verschillen tussen mensen met en zonder beperking (handicap). VWS wil beleidsmakers bewust maken van de keuzes en dilemma's op dit gebied.

Voor deze twee punten zijn brochures op de site aan te vragen ter ondersteuning.

Het VWS geeft dus vooral uitleg. De AWBZ en het PGB zijn er voor de financiering van de zorg. Het is niet duidelijk of deze wetten garant staan voor zorg binnen onderwijs. Er is dus niets te vinden over richtlijnen wat betreft samenwerkingsverbanden tussen zorg en onderwijs of het inclusief onderwijs.

⁷ Van: <http://www.minvws.nl/onderwerpen/vormen-van-zorg/>

MINOCW, wat moeten we ermee?

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap streeft de volgende doelen na⁸:

- Iedereen volgt goed onderwijs
- Iedereen bereidt zich voor op zelfstandigheid en verantwoordelijkheid
- Iedereen kan cultuur beleven
- Leraren, kunstenaars en wetenschappers kunnen hun werk doen

Voor het speciaal onderwijs zorgt het MINOCW voor Regionale Expertisecentra. In elke regio is er een REC. Deze expertisecentra bundelen de kennis van alle speciale scholen in de regio. De REC's zijn onderverdeeld in verschillende clusters:

Cluster 1: voor kinderen met een visuele handicap;

Cluster 2: voor kinderen met een communicatieve handicap (gehoor-, taal- en/of spraakproblemen);

Cluster 3: voor kinderen met een verstandelijke en/of lichamelijke handicap;

Cluster 4: voor kinderen met psychiatrische of gedragsstoornissen.

Ieder cluster heeft zijn eigen criteria om een kind te kunnen plaatsen.

De REC's bieden speciaal onderwijs aan in de regio en zorgen voor informatie en begeleiding aan ouders en scholen voor regulier onderwijs waar kinderen met een beperking les krijgen. Ook verzorgen de REC's de indicatiestelling via de Commissie voor de Indicatiestelling (Cvl's). De speciale scholen die aangesloten zijn bij de REC's hebben als gezamenlijke functie kwaliteitsverbetering en een betere landelijke spreiding van het speciaal onderwijs.

Wat verder gebruikt kan worden binnen de samenwerkingsverbanden is de Wet op de Leerling Gebonden Financiering. LGF is ingesteld in april 2004. Via de LGF krijgen kinderen met een beperking een "rugzakje" met geld. Hiermee kunnen de ouders van die kinderen het budget besteden binnen het regulier of het speciaal onderwijs. Ouders krijgen dus de keuze om hun kind naar het regulier onderwijs te laten gaan met extra (ambulante) begeleiding. Onduidelijk is voor welke kinderen deze bestemd. Daarnaast is de indicatie die wordt afgegeven, vaak niet genoeg om een kind volledig, met de juiste zorg, naar het onderwijs te laten gaan.

Leerrecht?

Als laatste punt heeft de overheid de leerplichtwet opgesteld, al in 1969. Deze wet regelt de verantwoordelijkheid van ouders wat betreft het volgen van onderwijs door een kind.

De leerplicht geldt vanaf het vijfde jaar, tot het jaar waarin een kind zestien is geworden.

Leerplichtig betekent dat een kind staat ingeschreven bij een school en dat hij of zij deze ook geregeld moet bezoeken. De controle ligt bij de gemeente.

Kinderen met een beperking kunnen worden vrijgesteld van het onderwijs.

Daarvoor is artikel 3:

Kinderen en jongeren zijn, onder bepaalde voorwaarden, vrijgesteld van de leerplicht.

Dit geldt als⁹:

- het kind of de jongere op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt is om aan onderwijs deel te nemen,
- men overwegende bezwaren heeft tegen de richting van (al) het onderwijs dat binnen redelijke afstand van de woning is gelegen,
- de jongeren in het buitenland onderwijs ontvangt.

⁸ Van: <http://www.minocw.nl/organisatie/340/index.html>

⁹ Van: <http://www.fvo.nl/images/stories/pdf/f&r-leerplicht.pdf>

Ouders van kinderen met een verstandelijke beperking kunnen zich beroepen op het eerst genoemde punt voor vrijstelling.

Eén van de doelen van het MINOCW is “Iedereen volgt goed onderwijs”.

Er is geen leerrecht. Dit is jammer, want dit bemoeilijkt de integratie van kinderen met een beperking. Ouders kunnen zich beroepen op artikel 3, maar andersom, zich beroepen op het kunnen volgen van onderwijs, kan niet. Wanneer een school een kind weigert, kunnen er geen stappen ondernomen worden.

Zeker organisaties die strijden voor inclusief onderwijs zouden een leerrecht graag zien, zodat de keuze voor kinderen met een beperking om regulier onderwijs te volgen, gemakkelijker gemaakt wordt.

Een stap in de goede richting

Op 30 september 2005 is de “Notitie Vernieuwing van de zorgstructuren in het funderend onderwijs” uitgegeven door de toenmalige minister van OCW.

In deze notitie wordt gesteld dat vanaf 2010 reguliere scholen een algemene zorgplicht krijgen. Dit houdt in dat voor elk kind een passend onderwijsaanbod wordt aangeboden. De schoolbesturen zijn hier verantwoordelijk voor.

Als de school waar het kind is aangemeld niet de zorg kan bieden die het kind nodig heeft, moet de school zelf zoeken naar een andere plek waar dit wel kan. De ouders hoeven zo dus niet meer te ‘shoppen’ langs allerlei scholen.

In de notitie spreekt de minister over het wettelijk laten vervallen van de termen speciaal en regulier basisonderwijs. Alle scholen zullen basisonderwijs aanbieden.

De speciale scholen kunnen wel blijven bestaan, een aantal ouders kiest hier bewust voor.

Geen garanties

Deze nieuwe wet geeft niet de garantie dat kinderen met een beperking onderwijs kunnen volgen binnen het regulier onderwijs. Als een school een kind niet wil accepteren, hoeft dit niet, het enige dat wel moet, is het kind doorverwijzen naar een andere school. Er is een grote kans dat dit een school voor speciaal onderwijs zal zijn, waardoor de integratie alsnog op een laag pitje komt te staan.

Inclusief onderwijs is erg belangrijk voor de samenleving en de beeldvorming. Het kan zeker voor het kind met een beperking heel goed zijn. De tien redenen voor inclusief onderwijs geven aan dat er veel voordelen zijn.

Wel moet er voor ieder kind apart gekeken worden naar de meerwaarde van inclusief onderwijs. Een aantal kinderen blijft gebaat bij het volgen van dagbesteding bij een KDC. Een voorbeeld hiervan zijn kinderen die moeilijk verstaanbaar gedrag vertonen.

De begeleiding van het KDC heeft genoeg expertise om te bepalen waar het kind het meest bij gebaat is.

De kinderen die naar een KDC zullen blijven gaan, kunnen wel stages lopen op een basisschool. Dit gegeven bestaat al, maar kan uitgebreid worden voor meerdere kinderen.

Bij de stages gaat het kind één of meerdere dagdelen naar school en de rest van de week naar dagbesteding. Dit is vooral een goede manier om de beeldvorming over mensen met een beperking aan te passen. Voor het kind is vooral het sociale aspect van de basisschool van belang, de aandacht die het van andere kinderen krijgt. Het kind blijft dagbesteding volgen voor de specifieke behoeftes.

Een aantal kinderen dat bij KDC's dagbesteding volgt, zal gebaat zijn bij speciaal onderwijs. Het aanbod van het speciaal onderwijs voor kinderen met een beperking moet daarvoor vergroot worden. Dit kan ook door middel van het aanbieden van stageplekken voor kinderen met een beperking die dagbesteding volgen.

Voor kinderen met een verstandelijke beperking betekent dit meer kans op ontwikkeling van de zelfstandigheid, ontwikkeling van cognitie en van sociale vaardigheden. Daarnaast zal het de integratie bevorderen. Zeker als het betekent dat kinderen in de buurt naar dezelfde school zullen gaan. Dit vergroot de kans op samen spelen, uitgenodigd worden op feestjes, etc. Binnen het speciaal onderwijs zit al de expertise wat betreft kinderen met een beperking. Deze expertise kan naar mijn mening ook ingezet worden bij kinderen met een laag niveau. Dit in samenwerking met begeleiding van het KDC. Die begeleiding kan binnen het onderwijs ingezet worden, voor extra ondersteuning. Zo til je de kinderen met een laag niveau op een hoger niveau.

Begeleider, juf, of???

Er zijn dus nieuwe ontwikkelingen zichtbaar voor kinderen met een verstandelijke beperking op het gebied van onderwijs. Interessant is de nieuwe rol van hulpverleners. Zeker de rol van begeleiders van KDC's zal veranderen. Dit zal afhangen van het aanbod binnen de scholen. Binnen het inclusief onderwijs zullen de begeleiders ingezet worden om de kinderen in het onderwijs extra begeleiding te geven.

Voor het concept groep binnen school (zoals bij KDC de Boemerang) zal de functie als begeleider niet veranderen, alleen de werkplek.

Op het moment dat er een kind overgaat van een KDC naar een school voor regulier of speciaal onderwijs, kan een begeleider van het KDC "meeverhuizen". Zeker als meerdere kinderen met een verstandelijke beperking daar onderwijs volgen.

De begeleider kan garant staan voor de zorg en extra begeleiding van het kind, waardoor de leerkracht ontlast wordt en het kind de aandacht krijgt die het nodig heeft.

Dit vergroot de kansen voor kinderen met een beperking op onderwijs, zonder het onderwijs en de leerkrachten als onderdeel daarvan, extra te belasten.

Het project zoals de samenwerking van de Driestroom met basisschool de Kleurenrijk is een goed initiatief. Zij hebben zowel een groep binnen school, als zorgbegeleiders die de leerkrachten extra kunnen ondersteunen. Deze ondersteuning is op meerdere gebieden, dus ook voor kinderen (die al regulier onderwijs volgden), die aangepaste programma's nodig hebben.

Dit mag uitgebreid worden naar verschillende instellingen, zodat daadwerkelijk de leerkrachten ontlast worden en kinderen met een verstandelijke beperking onderwijs kunnen volgen met extra begeleiding.

Conclusie

De centrale vraag van dit artikel luidt:

“Wat kan er verbeterd worden aan de richtlijnen die zijn opgesteld voor de samenwerkingsverbanden tussen kinderdagcentra en instellingen voor basisonderwijs en hoe zouden die vormgegeven moeten worden?”

Samenvattend zijn de richtlijnen wat betreft de samenwerkingsverbanden die bestaan te vaag. Elke instelling stelt zijn eigen richtlijnen op en handelt hiernaar. Er zijn geen landelijke richtlijnen opgesteld, waar iedereen zich aan kan houden.

Vanuit de overheid zijn er verschillende ministeries, die verschillende wetten met zich meebrengen, voornamelijk op het gebied van financiering.

De Wet op de Leerling Gebonden Financiering (LGF) is de regelgeving die op dit moment op de samenwerkingsverbanden van toepassing is. Dit dekt niet de integratie van kinderen met een verstandelijke beperking in het onderwijs. De kinderdagcentra hebben een grotere integratie voor ogen, dan de overheid op dit moment te bieden heeft. De KDC's lopen tegen veel bureaucratie op. Dit heeft vooral te maken met het verschil dat wordt gemaakt tussen zorg en onderwijs.

Daarnaast zijn er de twee organen van indicatiestelling. Het CIZ en het CvO. Onduidelijk is welk orgaan aangesproken moet worden voor de financiering van de samenwerkingsverbanden. Er kan één loket van beide organen opgezet worden. Dit zorgt ervoor dat ouders hun kind via één loket kunnen laten indiceren om via de zorg deel te kunnen nemen aan onderwijs.

Een groot kernbegrip in de samenwerkingsverbanden, is inclusief onderwijs. Steeds meer instellingen voor mensen met een beperking zijn bezig dit begrip werkelijkheid te laten worden.

De plannen die de overheid voor ogen heeft, zetten een kleine stap in de richting hiervan. In 2010 hebben de scholen een zorgplicht. Zij zijn dan verplicht om ouders met een kind te begeleiden in het zoeken naar een school. Inclusief onderwijs is hiermee helaas nog niet zeker gesteld.

De KDC's verschillen van mening wat betreft de richtlijnen voor samenwerking en hoe deze eruit zouden moeten zien.

Sherpa is bijvoorbeeld van mening dat buurtgerichte inclusie noodzakelijk is, zodat elk kind en zijn of haar ouder(s) de keuze heeft voor een school in de buurt.

Sherpa vindt dat de richtlijnen voor samenwerking dus ook gebaseerd moeten zijn op de richtlijnen voor inclusief onderwijs.

De Hartekampgroep wil graag samen met het ZML-onderwijs in één gebouw, zodat de medewerkers gebruik kunnen maken van de expertise van elkaar.

Bij andere kinderdagcentra is zowel de inclusie, als het onderdeel zijn van een school, geregeld.

De overheid zou een stap richting inclusief onderwijs kunnen zetten door richtlijnen op te stellen om de samenwerking tussen kinderdagcentra en instellingen voor basisonderwijs makkelijker te maken. Een overlegorgaan van betrokken ministeries kan ervoor zorgen dat de expertise van KDC's en instellingen voor basisonderwijs gekoppeld worden. Zo kan er gekomen worden tot een gezamenlijk protocol voor indicatie en financiering.

De landelijke richtlijnen voor samenwerking tussen zorg en onderwijs moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Er moet een loket komen die het CIZ en het CvO met elkaar verbindt.
- Er komt een overlegorgaan van de betrokken ministeries.
- De richtlijnen maken samenwerking zorg en onderwijs beschikbaar.
 - Ouders krijgen de keuze tussen dagbesteding, speciaal en/of regulier onderwijs. De extra zorg die binnen het onderwijs nodig is, kan aangeboden worden.
 - Er komen meer plekken in het regulier onderwijs voor kinderen met een beperking, daar valt onder dat er meer zorg naar het onderwijs gaat, om deze extra zorgvragen op te vangen. Hieronder vallen ook meer stageplekken voor kinderen met een beperking in het reguliere onderwijs.
 - Er komen meer plekken in het speciaal onderwijs voor kinderen met een beperking. Hieronder vallen ook stageplekken.
 - Binnen het onderwijs komt er ruimte om groepen van KDC's te plaatsen, dit gaat dus om het beschikbaar stellen van klassen aan KDC's.

Referentielijst

1. Beemt, P. van den (ED). (2003). *Arduin, de weg naar inclusie: inclusieve samenleving ontstaat niet vanzelf*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.
2. Boelen, A. (2006). *De andere stroom: ander personeel voor cluster 3*. Utrecht: LVC3/WEC-Raad.
3. Dam, N. van (2007). Meedraaien op de gewone school. *Markant, 1*, 14-16.
4. De Driestroom (2006). *De Driestroom, Zorg en ondersteuning binnen onderwijs: voor kinderen met een ontwikkelingsachterstand*. Nijmegen: De Driestroom.
5. Heeringa, N., Hermans, E. & Mulder, A. (2006). *Gewoon in de klas: opzet voor een doorbreekproject inclusief onderwijs*. Utrecht: NIZW Zorg.

Websites:

1. <http://www.ambulante-begeleiding.nl/>
2. <http://www.bredeschool.nl/>
3. <http://www.cip-dehartekampgroep.nl/>
4. <http://www.ciz.nl/>
5. <http://www.collectief-inclusief.nl/>
6. <http://www.driestroom.nl/>
7. <http://www.fvo.nl/>
8. <http://www.inclusiefonderwijs.nl/>
9. <http://www.kennisring.nl/>
10. <http://www.minocw.nl/>
11. <http://www.minvws.nl/>
12. <http://www.oudersenrugzak.nl/>
13. <http://www.st-ab.nl/wetten/>
14. <http://www.stichtingsintbavo.nl/>
15. <http://www.sherpa.org/>
16. <http://www.syndion.nl/>